

4. BÖLÜM

Kontrolle Tabi Maddelerin Listeleme Süreçleri ve Güncel Durum

Enes ARICA¹
Bayram YÜKSEL²

Giriş

Çoğu ülke, maddeleri (ilaçları ve benzeri kimyasalları) kötüye kullanım riskleri ya da tıbbi kullanımları açısından listelendirerek sınırlandırmaktadır. Böylece ülkeler; uluslararası uyuşturucu kontrol anlaşması yükümlülüklerini uygularlar. Kötüye kullanımı veya yönelimi azaltmak için bu tip maddeler bazen yeniden listelendirilebilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, federal olarak tanınan tıbbi kullanımı olmayan ilaçları Liste I'e yerleştirir. Diğer maddeler, kötüye kullanım potansiyellerine bağlı olarak en kısıtlayıcı tıbbi kategori olan Liste II'den en az kısıtlayıcı olan Liste V'e kadar sınıflandırılır (1). İngiltere'nin 2001 yılında yaptığı Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanımı Düzenlemeleri de, ilki ilaç dışı maddeler olmak üzere, beş listeden meydana gelmektedir. Bu listelerin ayrıntıları farklıdır ve 1971 tarihli Uyuşturucunun Kötüye Kullanımı Yasası, lisanssız üretim, ithalat, tedarik veya bulundurma cezalarının ağırlığını yöneten birbirinden farklı üç yönlü bir sınıflandırma (A, B veya C) ortaya koymaktadır (2). Avustralya'da zehirlerin yanı sıra yasa dışı uyuşturucu ve ilaçları da kapsayan on liste bulunmaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD, enes.arica@dicle.edu.tr, enesarica@gmail.com

² Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, bayram.yuksel@giresun.edu.tr, bayramyuksel83@gmail.com

- ▶ 1961 ve 1971 BM sözleşmeleri kapsamında listeleme tavsiyeleri yapmakla görevlendirilen DSÖ marjinalleştirilmiştir. Bu çatışır sistemin, sağlık ve insan hakları açısından yeniden dengelenmesi amaçlanmaktadır.
- ▶ Anlaşma hükümlerinin kısıtlayıcı yorumları, taraf ülkelerde temel ilaçlara yetersiz erişimle sonuçlanmıştır. Bu nedenle DSÖ, gelişmekte olan ülkelere genellikle mevcut tek anestezi olan ketaminin liste dışı bırakılması tavsiyesinde bulunmuştur.
- ▶ Uyuşturucu politikası alanında küresel yönetim bir çıkmaza girmiştir, ancak sivil toplum aktörlerinin gelecekteki önemli küresel uyuşturucu politikası etkinliklerine katılmak için yeterli finansmana ve fırsatlara sahip olduğu sürece, bu durumun reformcuların tartışmayı değiştirmeye yönelik devam eden çabaları üzerinde sınırlı bir etkisi olacaktır.
- ▶ NPS'nin hızlı genişlemesi 'düzenleyici panik' meydana getirmiştir. Nihayetinde, ilk kez sözleşmeler tarafından sağlanan geçici kontroller başlatılmıştır. Ancak, bu kontroller bilimsel inceleme sürecini atladıkları için çok dikkatli kullanılmalıdır.
- ▶ DSÖ'nün Uyuşturucu Bağımlılığı Uzman Komitesi'nin, listeleme için maddeleri bilimsel olarak gözden geçirmedeki rolüne saygı gösterilmeli ve yeterince finanse edilmelidir.
- ▶ INCB, temel ilaçlar ve khat gibi DSÖ uzman tavsiyelerine aykırı olan diğer maddeler için kontroller önererek yetkisini aşmaktadır. Bu durum, INCB ve Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (CND) hükümetleri maddeleri ulusal düzeyde listelemeye davet eden paralel bir rejim oluşturma riskini taşımaktadır.
- ▶ CND'nin DSÖ tavsiyelerini reddetme konusundaki geniş takdir yetkisi ya kaldırılmalı ya da CND kararını açık ve şeffaf kriterler altında gereççelen-dirmelidir.

KAYNAKLAR

1. Caulkins JP, Goyeneche LA, Guo L, Lenart K, Rath M. Outcomes associated with scheduling or up-scheduling controlled substances. *International Journal of Drug Policy*. 2021;91. doi:10.1016/j.drugpo.2021.103110
2. Ruggiero V. The Law on the Misuse of Drugs and Drug Trafficking Offences R. Fortson. *The British Journal of Criminology*. 1994;34(2):242-244
3. Classification of controlled drugs. *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*. Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/topic-overviews/classification-of-controlled-drugs/html_en (Accessed 25th June 2021)
4. Scheduling procedures under the international drug control conventions. Vienna: *United Nations Office on Drugs and Crime (UNDOC)*; 2020. Available from: https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/Mandate_Functions/Mandate-and-Functions_Scheduling.html (Accessed 25th June 2021)

5. International Narcotics Control Board. Available from <https://www.incb.org/incb/en/about.html> (Accessed 25th June 2021)
6. United Nations Office on Drugs and Crime. Available from: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html> (Accessed 25th June 2021)
7. United Nations Office on Drugs and Crime. Available from: <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/the-1912-hague-international-opium-convention.html> (Accessed 25th June 2021)
8. Royal Legation of the Netherlands Government, The letter of November 30, 1912, from H. E. Mr. Gabriel Noradounghian. Historical Documents/ Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, With the Address of the President to Congress/ December 2, 1913 Document 229. page 229. Available from: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1913/d229> (Accessed 25th June 2021)
9. Treaty of Serve, Article 280. page 67 Available from: http://sam.baskent.edu.tr/belge/Sevres_ENG.pdf (Accessed 25th June 2021)
10. Treaty of Lausanne Article 100, Line 9. Available from: <https://www.mfa.gov.tr/lausanne-peace-treaty-part-iii-economic-clauses.en.mfa> (Accessed 25th June 2021)
11. Hallam C, Bewley-Taylor D, Jelsma M. Scheduling in the international drug control system. *Transnational Institute Series on Legislative Reform of Drug Policies*. 2014;25
12. United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988. Available from: https://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf (Accessed 25th June 2021)
13. Kontrolle Tabi Kimyasal Maddeler Hakkında Yönetmelik. *Resmî Gazete Tarihi: 16.06.2004 Resmî Gazete Sayısı: 25494*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5542&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Accessed 25th June 2021)
14. 2020 Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler. Ankara: *Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın Katalog No: 712 NDB Yayınları 20 Yayın No: 2020/6*; 2020.
15. Yüksel B, Sen N. Development and Validation of a GC-FID Method for Determination of Cocaine in Illicit Drug Samples. *Journal Research in Pharmacy*. 2018;22(1):181-188. Doi: 10.12991/jrp.2018.92
16. Yüksel B. Quantitative GC-FID analysis of heroin for seized drugs. *The Annals of Clinical and Analytical Medicine*. 2020;11(1). doi:10.4328/ACAM.6139
17. European Drug Report Trends and Developments. Lisbon: *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*; 2020. doi: 10.2810/420678
18. Sischy J, Blaustein J. Global drug policy at an impasse: examining the politics of the 2016 united nations general assembly special session. *International journal of drug policy*. 2018;60:74-81. doi:10.1016/j.drugpo.2018.07.018